

Szerkesztői iroda:
Nagyenyeden
A KIADÓHIVATALBAN
hová
lap szellemi részét illető
közlemények küldendők

Kiadóhivatal:
Wokál János könyvkereskedése
hová
az előfizetések és hirdetések
bérmentesen küldendők.
Kéziratok nem adatkak vissza.

KÖZÉRDEK.

Vegyes tartalmu heti lap.

Megjelenik minden vasárnapon.

Előfizetési feltételek:
helyben házhoz hordva vagy
vidékre postán küldve
egész évre 4 frt,
félre . . . 2 frt,
negyedévre 1 frt.

Hirdetmények díja:
3 hasábos petit sorért, vagy
ennek helyéért 5 kr.
Bélyegdíjárt külön 30 kr.

Nyilttér sora 15 kr.

Tanévet megnyitó beszéd.

A helyi Bethlen-főiskolában az 1887/8-iki tanév szept. 1-én nyitott meg Makkai Domokos rector-professor által, a főiskolai tanári kar s a tanuló ifjuság jelenlétében, a következő nagy érdeklődést keltő beszéddel:

„Másodszor jutott nekem az a feladat, hogy főiskolánkban egy új iskolai évet megnyissak. A mint én érzem: úgy nektek is éreznetek kell ez óra ünnepélyes komolyságát, nemes ifjuság! Ugy jelentek meg ez intézetben, mint Isten választott népe, mely arra lett hivatva, hogy a társadalom sava, életfenntartó eleme legyen. Az iskolákat azért alkották és tartják fenn, hogy általuk az emberi társadalom javuljon, nemesbüljön, tökéletesedjék és boldogabb legyen. Azért, a kik már az élet nyarat izzadják, vagy az ősz érett gyümölcseit ohajtanak szedni: úgy tekintenek minden iskolai év kezdetére, mint egy új tavaszra, melynek rügyeiből, virágaiból szebb nyár és gazdagabb ősz fejlődik annál, mint a melyet nekik juttatott az élet.

Mind a természetben, mind az emberi társadalomban kedves látvány az ifjuság, mert a végtelenül tenyésző s mindig tökélyesebb fejlődő élet zálogát látjuk benne. Hogy ez a végtelenül tenyésző élet mind tökélyesebb alakban nyilvánuljon: a végett nyílnak meg az iskolák, a szellemi és testi élet melegágyai.

E napokban, az országos és társadalmi élet nyüzsgő zajában is, nemesak a szülők és közvetlen felügyelőitek, hanem a tudomány, a napi irodalom, államférfiak, egyházi és más testületek élénken foglalkoznak az iskolák és a tanulók ügyeivel s szövik belőlük azt az eszményképet, melyet megvalósítani ohajtanak a nemzet életében.

Midőn ilyen figyelemnek, bizalomnak és reménynek tárgyai vagytok, a többi iskolák tanulóival együtt, ti is, nemes ifjak: éreznetek kell ez óra magasztos és ünnepélyes voltát. És ezen ünnepélyes érzés befolyása alatt, lelkesült örömmel

kell elhatároznotok magatokban, hogy azzá képződtek ez iskola falai között, a mit várnak tőletek az erre jogosultak.

Azok pedig azt várják, hogy az iskolában legyetek valóban ifjak, — üde hajtásai azon törzsnak, mely koronként bennetek és általatok ujul meg. Az iskola falain kívül pedig, annak idejében, egészséges gyümölcstermő fái az életnek.

Hogyan kell megvalósulnia a tanuló ifjuság-hoz kötött reménynek: azt igen érzékelhető alakban tünteti fel egy kis jelentéktelennek látszó esemény, mely e városban a mult hóban folyt le. Főiskolánk azon növendékei, kik ezelőtt 10 évvel érettségi vizgát tettek, egy kötelezettségnél fogva megjelentek itt, hogy tíz év múlva, mint férfiak üdvözöljék egymást s bemutassák magukat a nevelő intézetnek, mely őket gyenge korukban, fiatal-ságukban ápolta. — Megjelentek itt, mint papok, orvosok, mérnökök, ügyvédek, gazdák, büszke önérettel, hogy volt erejük kiküzdeni magoknak oly állást, mely kenyeret és tisztességet biztosít számukra. De az önérett mellett a hála sem halt ki keblökből a nevelő intézet iránt. Már mint nevelők jöttek segítségére a főiskolának; ezer forint alapítványt tettek azon tanuló számára, ki ez intézetben valamely nem kötelezett tantárgyban, valamely idegen élőnyelvben, a legjobb előmenetelt tanusítja.

Ilyen termő fák fejlődnek azokból, a kik egészséges hajtásai a törzsnak.

Még két, főiskolánkban végzett osztálynak van nálam letéve kötelezvénye arról, hogy innen való eltávozásuk után, tíz év múlva ismét megjelennek ez intézet falai közt: számot adni egymásnak és a nevelő anyának arról, hogy mennyiben valósult meg a hozzájuk fűzött remény!

Valóban, tanuló ifjunál nemes és hasznos elhatározás: lekötölni magát arra, hogy társainak és a nevelő intézetnek egy kiszabott idő múlva bemutassa magát, mint ember. Ez az elhatározás kötelez.

Tudjátok, hogy br. Eötvös József és Szalay László, mint iskolás növendékek csak egymásnak kötelezték magukat arra, hogy a hazának és az emberiségnek hasznos tagjaivá lenni igyekezzenek. Nemzeti életünknek s a tudományak e két híres bajnoka mennyi erőt merített a nemes barátság és magasztos kötelezettség felemelő érzetéből azon küzdelmes pályán, melyen emberekké fejlődtek!

Ezek a példák lebegjenek szemeitek előtt, kedves ifjak s vegyétek eszetekbe, hogy célzt csak úgy értek, ha szellemeteknek elfoglaltságot és szórakozást, az intézet munkakörén belül, kerestek.

A komoly tudományok, élőnyelvek tanulása, ének, zene, rajz és testgyakorlat folytonos éberségben tartják a szellemet s megedzik a testet.

A mi nevelésünknek nem célja az, hogy növendékeink a mívelt társadalommal ne érintkezzenek. sőt úgy véljük, hogy már előre gyökeret kell verniök abban a világban is, melynek tényezői lesznek egykor.

De, ha gyöngye erejökkel annak izgalmait veszelés és tévetegei közé vegyülnek: épen arra a társadalomra nézve vesznek el, melynek számára az iskola előkészíti, megérieli őket. Maradjatok hát, kedves ifjak, a muzsák hajlékának hű lakói addig, a testben, lélekben itt megerősödtek egy nagyobb életpálya számára.

Törvényeink figyelmes körültekintéssel szabják meg teendőiteket; javatokat és az egész társadalom javát célzó szándékkal tartalmaznak a veszelés utra való tévedéstől. E törvények fel fognak olvasatni s én, azon reményben és bizodalomban, hogy szorgalmas munkásság s tanulóhoz illő nemes, humánus magaviselettel a törvénynek mind szellemét, mind betűjét betöltitek: Isten áldását kérve iskolánkra s reátok — az iskolai évet megnyitottnak nyilvánítom.

TÁRCZA.

Bérczen.

A napsugáros bércezen állva
Tekintek le a kies tálra.
Alattam, a hegy oldalában
Egy kicsiny templom áll magában.
Fénytől, zajtól, elrejt, óvja
Sugár jegenyék, fűzek lombja.

Lenn: a hol a völgy már homályos,
Terül el a szép, büszke város.
Csillogó tornyok, házak orma
Napsugártól aranyba vonva.
Zsibongás, láma hangzik szélvel
A szertelengő szél neszevel.

S hogy a homály száll lejjebb-lejjebb:
A zugó hangok szárnya kelnek.
Völgyön, bércezen susogva szállnak.
Mint valami tündéri árnyak.
Igorve gyönyört, kelte vágat:
A zsibongásnak szava támad.

— Jöjj le! itt a fény, öröm, pompa.
A földi jó hever halomba.
Találsz itt a mit szived ohajt.
Szerelemtől reszkető sohajt.
Itt van mind az alóra vállva
Mi álmaidnak tünde vágya!

Óh, jer! itt várnak puha koblek,
Feltárva édes szerelemnek.
S üdvöt, mi lányajk bitorán van,
Szíved túlrad mámorában
Szerelmi dal zendül az éjen . . .
Mind az tied . . . élvezed kevélyen!

A kristály habzó nedvvel telve,
Tüzet önt a hideg kebelbe.
Fel! koczszintunk! mit ad a holnap?
A percek csak elvet rabolnak . . .
Kacszaj cseng az illatos légből,
Óljuk a gondot bérba, kéjbe!

S a bűvhangok susogtak, szálltak.
Nyomukba jöttek csábos árnyak.
Ajuknak égető lehére
Felpezdült a szív vágya, vére.
Eh, bűn? ha az is! . . . bárki lássa! . . .
— Hangzik a harang kondulása.

S e hang, mikéntha szállna égből
Kiszólit a föld gözköréből.
Syrének csábos mosolygása,
Mi int: ajukkon üdv varázsa.
Sötét, riasztó képpé válik.
Ha jösz vizünk, vizünk — halálig.

S mint szélzugasra könnyű felleg,
Kisértető árnyak szétlebbennek.
Szent nyugalom honol a tájon,
Szellő sutog bokron, virágon . . .
Templomba lépek, félve, várva . . .
A kis harang cseng, bong: imára!

Gáspár János.

A nagyenyedi ref. templom története

a 16-, 17- és 18-ik században.

(Folytatás.)

A feldult hazában volt rendbehozni való elég.

A hazai viszonyok javultával fogtak hozzá az enyedi kálvinisták is a templomuk helyreállításának nagy munkájához.

De ez nem volt ám csekély feladat, főleg az akkori viszonyok között. — A kijavítás sok pénzt igényelt, ez pedig nem volt honnan venni.

A hívek, kiknek vállaira a templom helyreállításának súlyos terhe, alig egy félszázad alatt, most már másodsor nehézkedett, szegények voltak. Növelte a feladat nehézségét az a körülmény is, hogy a lutheránusok, kik Enyeden még mindig elég tekintélyes számmal valának s a hadjárat pusztításai által eléggé megkímélt erdélyi százszajku hitsorsosaink részéről jelentékeny anyagi támogatásban részesültek, külön önálló egyházközséget alkottak, a nagy templom helyreállítása gondjaihoz és költségeihez nem járultak.

Ők a maguk kisebb templomukat helyreállították, de a reformátusok kizárólagos tulajdonát képező nagy templom helyreállításának gondjaival nem törődtek.

Az egyház egyedüli pátrónusa a Bethlen-főiskola is, az azon vészes időkben szenvedett több rendbeli vagyoni romlásai miatt oly annyira nyomasztó anyagi viszonyok közé jutott, hogy neki magának is segély után kellett néznie s ez okon az enyedi egyházat legjobb akarat mellett sem segíeyezhette.

Vegyük még ezekhez azon rendkívül nyomoruságos

**Nagyenyed város képviselői közgyűlése
1887. augusztus 29-én.**

A közgyűlés egy belügyi és egy honvédelmi m. k. ministeri rendelet felolvasásával kezdett meg: az első az ország különböző vidékein szenvedett vízkárosultak segélyezésére könyöradomány gyűjtést rendel, — mely alkalomból tanács utasított a helybeli károsultak részére megkezdett adománygyűjtést folytatni és befejezni.

A másodikban a népfelkeltési tanfolyamot végzett, és tisztí kineveztetésért folyamodott azon egyének, kik ez ideig ki nem nevezettek, választ sem kaptak s nem is fognak kapni, ez uton értesítettnek, hogy a folyamodóknak a szükségletet meghaladó nagy száma miatt — további kinevezések nem fognak történni.

A földmivelés-, ipar- és keresk. m. kir. minister ur két leirata közül. — az első megállapítja a város erdeinek a folyó év végéig érvényes ideiglenes üzemtervét, a mi helyeslő tudomásul vétetett — meghagyatván a tanácsnak a végleges üzemtervet a folyó év végéig mulhatlanul megkésztetni. míg a második egy a tojásnagy-kereskedők felebbezése alkalmából, a helybeli vámtarifa szerint az Enyed város területéről ki vitt tojásra vetett vám további szedését, az az 1886-iki XXII. t.-cz. 132. §-ában nyert hatalmánál fogva, azonnal beszűntetni rendeli és az ujonnan szerkesztendő díjszabályzatnak meg erősítés végett leendő felterjesztését hagyja meg.

Képviselőtestület azon okból, mert ezen tarifa még idézett törvény kelte előtti, az akkori rendszer értelmében megerősítve van s melynek értelmében a vámszedővel kötött bérleti szerződés csak 1889. év végével jár le, egy előterjesztésben határozta megkérni a föld-, ipar- és kereskedelmi minister urat, hogy az ujonnan szerkesztendő díjszabályzatnak (hely pénz tarifa) a bérleti idő lejártával leendő felterjesztését engedélyezni kegyeskedjék.

A megyei állandó választmány tervezetének kihirdetése után, elfogadtatt a dr. Várady-féle alapnak jövőbeni kezelése feletti szabályrendelet készítésére kiküldött bizottság jelentése, azon megjegyzéssel, hogy a városi főorvos jelenbeni fizetése a városi szervezeti szabályok közelebbi általános és az új községi törvénnyel egybehangzó átdolgozásáig jelen állapotjában hagyatott.

A kisdődőda összes alapítványi és kezelési ügyei teljes átvételéig az óvó és dajka esedékes fizetés azon meghagyással utaltatott ki, hogy tanács az óvóda számadási ügyének rendezését sürgesse.

Az előterjesztett 1888. évi költségvetési előirányzat mely 53466 frt 34 kr bevétellel, mint egy 594 frt pénztári maradványt mutat, pontonként állapított meg.

Fodor Miklós volt városi pénztárnok összes 1881-től 1885-ig terjedő számadásai is számvonólag véglegesen ki tisztáztatván, a kiderített 290 frt 01 kr hiánylatnak számadó kérésére — egy folytatásban havi 20 frtonkénti törlesztése engedélyzetett s egyszersmind benn levő cautionja is kiadni határozatott.

A város „Nemzeti szállodája“ bérbe kiadása végett megkísérlett árverések sikertelének maradván, — tanács folyó évi 32. számú képviselői határozatban nyert meghatalmazása folytán, — a folyó évben lejáró serbérletet a nemzeti szállodával együttesen adta ki bérbe nagyszobai birtokos Habermán Jánosnak és pedig a sert a korábbi árban, — a szállodának azon részeit, melyek 1885. évben is is ki bérelve voltak hasonczélú évi 800 frtban ;

pénzügyi viszonyokat, melyek a szatmári békekötés után hazánkban általánossá váltak és még azt is, hogy a magyar földbirtokosság és iparos osztály vagyoniilag mondhatni tönkre volt menve.

Ilyen viszonyok között egy akkora nagyságu templomot, mint az enyedi ref. templom, jó móddal helyreállítani, csinosan újra berendezni, harangokat beszerezni, bizonyára nem csekély feladat volt egy 1200—1500 lelket számláló, minden vagyonából kipurított gyülekezetnek, melynek még az a gondja is megvolt, hogy leégve és feldulva lévő h a j l é k a i t f e l é p i t s e r e n d b e h o z z a .

Közssinat tartatott Enyeden 1713-ban, az erdélyi ref. státusnak a Rákóczi forradalom leviharzása után első közssinata.

Ezen zsinatra sokan jöttek össze ugy az egyházi, mint a világi rendből, részben olyanok, kik az enyedi kollegiumban tanultak, tehát kik Enyedet jobb időkben s a templomot ép állapotjában látták volt.*)

Az ekkor még mindig romjaiban levő város, főiskola és templom a zsinat tagjaira mélyen elszomorító hatással voltak. S jól lehet szegények valának ők maguk is; jól lehet saját templomuk, iskoláik is romokban heverték, — mégis ígérték, hogyha az enyedi egyház, felépítendő temploma számára országos segély-gyűjtést indít meg, e g é s z e r ő v e l azon lesznek, hogy ez minél jobban sikerüljön.

*) Ezen zsinat főleg arról nevezetes, hogy az erdélyi református status egyházi és világi rendi, a főegyház-tanács (Supremum Consistorium) felállítását ezen határozták el, mely mint egyházi főhatóság intézte az erdélyi a ref. status ügyeit 1871-ig, mikor új szervezet lépett életbe.

s minthogy ezen bérletek szabadkézből adtak ki, tanács utasított a községi törvény 120. §-sa értelmében azokat indokollással helybenhagyás végett a megyei hatósághoz betérjeszteni.

Grün Samu volt buzásbocsárdi bérlő a város apahidi Maroson tul fekvő birtokáért — az erdők kivételével — 450 frt évi bért ígervén, a közgyűlés kimondja, hogy imént említett birtokot ajánlattevőnek, 450 frt évi bérösszegér 6 évre bérbe adja a szokásos biztosíték kimutatásának feltétele mellett.

Elfogadtatt tanácsnak azon előterjesztett egyezménye, melyet a megyével — a havasra vezető ututat — a főiskola és a város szabaderdeje közt — metező árokra állítandó köhidnak s házilag leendő felépítésére felett kötött, tudvalevőleg a város ezen hidhoz szükségeltető faanyagot már korábban megajánlotta, — ezen vállalkozással azonban ezen faanyagok értéke a város javára egészen meg leendő gazdálkodva.

Az alsó malomnak folyó évi május 22-én történt eliszapolása alkalmából — minthogy az itt előidézett károsodás a vasut ottan eszközölt patakiszukítási eljárásának következménye — felvett bírói számlának 53 frt 95 krban hitelesített költségei kiutaltattak, — egy alkalommal elfogadtatt és jóba vétetett tanács azon jelentése, hogy nevezett malom egész belszerkezete újból építetett, mint-hogy a régi többször eliszapolt szerkezet merőben haszonvehetetlenné vált és hogy ezen új építés 727 frt kiadást vesz igénybe, ezen költségnak egy tetemes része ismét a vasut elleni kártérítési keresethez méltóan számítható.

A vasuttal szemben felmerült kártérítési követelést illetőleg elhatározatott, a föld-, ipar- és keresk. minister urat egy felirathat meg egyezszer megkeresni az iránti nyilatkozattételre, ha szándékolja-e a város ismételt előforduló károsodásainak megszüntetése végett sikeresen és gyorsan intézkedni, mint ezt a korábbi minister ur egy nyilatkozatában megígérni kegyeskedett, vagy a város kártérítési követelésével a törvény rendes útjára utasítani határozza.

Olvastatott helybeli birtokos Jovián Jenőnek — az utolsó patakáradás által házi kertjében okozott rongálások és annak elmosatással fenyegetése alkalmából előterjesztett kérése — a patakmedrének beültetés által okozott gátolása és a mederben ez uton képződött zátonyok eltávolíttatása s ezen eljárásnak jövőben leendő beszűntetése végett.

A tanács a helyszínen meggyőződést szerezvén magának a kérés alaposága felől, miután a patakmeder e tájon csak 10 öl szélesnek találtatott, valamint belátván azt, hogy jelen kérést egymagában a patakmeder egész hosszának megvizsgálása nélkül elbírálni lehetetlen — ajánlja az egész patakmeder hosszának megvizsgálását a régebbi patakjárású jegyzőkönyvek és 819-beli kisajátítási okmány alapján a rendes 12 öl patakmeder kijelölését és ezen munkálatok egy szabályszerű tőrkep felvételét és ezen munkálat mielőbbi keresztülvitelét a tanács mellé az érdekelt képviselő tagok kiküldését.

Tanács ezen ajánlata, annak egyhangulag és minden részleteiben lett elfogadása mellett határozattá emeltetett.

Jóváhagyatott a holtmarosba vezető utrész 452 □ öl terület kisajátítása felett bemutatott, Lengyel Ilnonál kötött szerződés.

Az egyház a segélygyűjtést meg is indította még azon évben, de hogy az minő eredménnyel végződött, arra vonatkozó adatok kezeimnél nincsenek.

Ez uton, valami feltűnő eredmény, semmi esetre nem éretett el.

Bizonyít e mellett azon körülmény, hogy a templom-helyreállítás nagy munkája csak nagyon lassan haladt előre s két évtizedre húzódott el.

Bizonyosra vehető, miként a helyreállítás s új berendezkedés költségeinek hasonlíthatatlan nagyobb részét, adózás vagy önkéntes adakozás útján, az enyedi ref. gyülekezet fedezte, mint fedezte 1794. s az ezt követő években az átalakítás költségeit.

Nagy kár, hogy azon okmányaink, egyházközségi jegyzőkönyveink, melyek az enyedi nagy templomnak, a 18-ik század 2-ik és harmadik évtizedeiben történt helyreállításáról tudnának sok és érdekes dolgot beszélni, — 1849-ben megsemmisültek s ez okon, azon küzdelemnek, erőfeszítésnek leírása, meghozott áldozatoknak felmutatása, melyeket az enyedi ref. egyháznak önrésztes és a vallásos buzgóság lelketől áthatott hivei, romjaiban levő templomuk helyreállítása érdekében kifejtettek s szomorú anyagi viszonyaikkal mellett is meghoztak, minden időre hiányos fog maradni.

De egy pár mélyen megható példával így is szolgálhatok, melyek láttára azok, kik egyházuk czéljaira sem mit sem szeretnek áldozni, valóban elpirulhatnak.

Az öreg Pekri Lőrincz kurucz tábornok, ki pedig nem is volt enyedi lakos, csak birtokos, — ez az öreg tábornok, ki a csatamezőkön anyyi vést és pusztulást látott s kinek szívért ép ezért nem minden fájdalom

Ismételten felirat határozatott tételni a vallás- és közoktatásügyi minister urhoz a helybeli községi polgári fiu- és leányiskola állami segélyösszegéből levont 20 %-töli folyósítása tárgyában és elfogadtatt azon indítvány, hogy elemi oktatás rendezése ügyében a közoktatási ministerhez tett felirathat még ez évbeni ellátásának megszüntetésére Kováts Albert és dr. Dárday Sándor orsz. képviselő urak felkérésének — végül bejelezetett, hogy a polgári leányiskola bérhelyisége időközben felmondattván, nevezett iskola 1888. év szeptember napjáig az időközben megürült Benda-féle ház emeletére s a mennyeiben ott el nem fér, egy másik alkalmas szálláson leendő ideiglenesen behelyezendő.

Ifj. Gosza János szöcs, Molnár György építő és ács-mester és Kun Gyula pogácsás az iránti kérései, hogy az általuk közlelebről megörökített azon házas telkeken, melyeken a városnak ez ideig is a szeszalapot illető követeléseik voltak, kisebb összegekben és rövidebb ideig, rendes kamatozásra szabályszerű biztosítás mellett náluk künnhagyassanak, — elfogadtattak.

A helybeli róm. kath. egyház gondnokság azon ismételten tárgyalatni kért „értesítése“, hogy saját hivei által a községi iskola fenntartására fizetett 5%-töli rovatalt 104 frt erejéig felekezeti kántor-tanítójuk fizetése pótlására fordítani határozta; a képviselőtestület által ugy alakilag, mint érdemileg figyelmen kívül hagyatni határozatott.

Mert minden jogi fogalmakkal ellenkező alaki tekintetben azon követelés, hogy egy testületnek saját kebelében hozott határozata egy másik testület által hajtható végre, de alakiságától eltekintve, értelmében sem teljesíthető a szóban forgó „értesítés“, mert a vissza követelt 5%-töli rovatalt csak azon esetben volna idézett egyház hivei részéről az 1868. XXXVIII. t.-cz. 36. §-sa értelmében vissza követelhető, ha a helybeli róm. kath. egyház hivei iskolájuk fenntartása legalább 5%-töli rovatalt fizetnének, (mely körülmény azonban nem fogott fenn, miután érdekelt egyház hivei felekezeti iskolájuk fenntartására épen semmi rovatalt nem fizetnek) — azonban ugyan idézett törvényezikk 40. §-sa világosan megzabja, hogy az ezen törvény értelmében kibetett 5%-töli iskolák fenntartására kivetett pótdadó semmi más czélra, mint közös iskola fenntartására nem fordítható — a hová az jelenben is felhasználatik.

II. gimnáziumi tanuló Tómai Pálnak 150 frtos évi segélyeztetése végett beadott kérése, hogy a kolozsvári állami tanmühelyben tanulmányt végezhesse, a városi pénztár jelenbeni pénzvizonyai miatt tekintetbe nem vétetett, valamint Sándor Lajos házbérlete felmondási kéréssel alapos okok hiánya miatt, elutasított, azonban helybeli törzspolgár Krizbai István fia Krizbai Sándor a szervezeti szabály értelmében aszükséges kelleket kimutatván 29 szavazó összes szavazatával az 5 frt díj és szabályszerű eskü bevételé után, a törzspolgárok sorába felvételtai határozatott.

Végül elnököl polgármester bejelenti, hogy a folyó évi őszi gyakorlatok idején eszállásos látás végett Nagy-Enyedre vezényelt 7 zászlóalj részére a szállások megrendeltettek s részökre 5 külön helyekre tábori főzökönyhák állítottak fel.

Referens.

mas jelenet birta megindítani, — mikor a virágvasárnapi pusztulás után egy alkalommal, táborával Enyeden keresztül vonult s a romjaiban levő templomot meglátta, — az öreg katonának szive elszorult s könnyezett, azután íróasztala mellé ült s az enyedi ref. templom helyreállítása czéljaira 1000 m. forint lefizetésére kötelezi magát, még pedig oly módon, hogyha ő, mint katona és öreg ember, a csatatéren elpusztulna, utódai is legyenek kötelesek ezen összeget az említett czél javára lefizetni.

Es z é k i J á n o s a templomnak előbb odaadja azon 200 m. forintot tevő követelését, melyet gyümölcsözés végett, jobb időkben egy brassai szász polgárnál helyezett volt el, de mert az ő vagyona is elpusztulván, eleget nem adhatott, vándorbotot vesz kezébe s azzal Erdélynek a közelebbi hadjáratok következtében kevésbé kipurított vidékeit összejárja s az enyedi templom és Bethlen-főiskola épületeinek helyreállítására segélyt gyűjt stb.

Bizonyára a protestáns hagyományos áldozatkész-ségnek számos ezekhez hasonló lélekemelő példáit tudnók azon szomorú emlékü időkől felmutatni, ha azon korban vezetett egyházközségi jegyzőkönyveink megvolnának.

A különböző czimek miatt lassanként befolyó segély pénzből legelsőb a templomra emeltek tartós cserép fedeleket. Ezután a főhajóra, mint a melyről a boltozat hiányzott, padlatot (plafind) helyeztek, a boltozat építését egy későbbi nemzedék teendőjeül hagyván fenn. Karzat, bejárat maradtak a régiék. Ezután a tornyot fedték be. Ugy látszik, erre ekkor csak egy könnyebb, de azért az egyház és a monumentális épület méltóságával megegyező ideiglenes fedelet vontak.

(Folytatás következik.)

Az tartott kitüntetés Ján o hatlan ben ga deczem egyesül terén l sául. U kor a érdeklő györgy brassó rája a sajátke állított

A lyatársid feledhetelt felh .G á s p telt kart akkor les népnevel mikor eg Mily fán azóta a .E reszlette van alka hó 31-és lesz, jó n a k tis lommal nagyágu pelnek.

Az mi feled nyájunk sához me teletünke munkássá volt, mul nehány nevelés

A tük, hogy sem volta számára felett éret és szerete totta. Bár mit; de kével az az élő ba szivárvány ugy miké munkálko

Ma gyelotes gondvisel ime abba a magyar tantúgy 41 tább baré

Neg szatekintv őszinte va tüzoszlopok dányképül visei által a népneve pésre elő

Ugy mi zászlój népnevelés mányos új zászlótartó ink: „Ne vezet!”

Sőt k már akkor dön a tano pályát vála kadatlan m jövője érde s ıme hite Ma 60 ma községi, áll lekezeti tar velés zászl nyáról még hatod el te

Gáspár-ünnepély.

Az E. M. K. E. folyó évi Sepsiszentgyörgyön tartott közgyűlése alkalmával jól megérdemelt kiüntetés érte kir. tan. tanf. Gáspár János urat, Alsófehérmegye ügybuzgó, fáradhatlan tanfelügyelőjét a magyar tanügy érdemében gazdag Nesztorát, azon férfit, kit mult év december havában az alsófehérmegyei tanító egyesület oly sikerrel ünnepelt meg a tanügy terén kifejtett áldásos működése némi méltánylásul. Ugyanis, a közgyűlés napján délután 5 órakor a Mikó-tanoda könyvtárában a tanügy iránt érdeklődők csoportja jelenlétében a sepsiszentgyörgyi dalárda szép karéneke után Koós Ferenc brassómegeyi tanfelügyelő az ünnepelnék jó barátja átadta az összes magyarországi tanfelügyelők sajtókező aláírásával ellátott arcképeiből összeállított albumot, a következő beszéd kíséretében:

Szeretve tisztelt barátunk és pályatársunk!

A hazai tanfelügyelők, a te őszinte barátid és pályatársid lelkesedéssel fogadták néhai Váradi Károly feledhetetlen emlékü kartársunknak mult évi aug. 3-án kelt felhívását, melyben egyebek között ezeket írta volt: „Gáspár János alsófehérmegyei tanfelügyelő tisztelt kartársunk ez év nyarán éri el a 70-ik évét s ugyan akkor lesz negyven éve annak, hogy ő Kolozsvárt az első népnevelési ünnepélyt rendezte Pestalozzi emlékére, a mikor egyszerűsége annak működése tőnetét ismertette. Mily fáradhatatlan hasznos munkása Gáspár János azóta a magyar hazai tanügynek, mindnyájan tudjuk.”

„E körülmény nehányunkban azt a gondolatot abresztelte fel, hogy miután a tanfelügyelőknek ugy is ritkán van alkalmuk a barátságos összejövetelre s folyó év aug. hó 31-én Kolozsvárt az E. M. K. E.-nek évi közgyűlése lesz, jó lenne az alkalmat felhasználva, Gáspár Jánosnak tiszteletére egy kis ünnepélyt rendezni, mely alkalmazzon az összes kartársak sajtókezőleg aláírt, kabinet nagyságu arcképével egy albumot adnának át az ünnepelnék.”

Azonban másképen akarta az isteni gondviselés. A mi feledhetetlen hű barátunk és kartársunk, a ki a mindnyájunk által üdvözölt indítványának megvalósításához már hozzá is fogott volt, a ki irántad érzett tiszteletünket, szeretetünket a magyar tanügy terén kifejtett munkásságodat és érdemeidet méltóképen tolmácsolhatta volt, mult évben Kolozsvárra történt összejövetelünk előtt néhány nappal, mindnyájunk fájdalomra, a magyar népnevelés igen nagy kárára egy jobb hazába költözött.

A veszteség fájdalmát mindnyájan oly mélyen éreztük, hogy az alig behatolt baráti sir göröngyei számára sem voltak elegendő könyvünk, nem hogy még az öröm számára jutott volna. Az elhunyt barát véletlen elvesztése felett érzett keserűség, az élő barát iránt érzett tisztelet és szeretet nyilvánítását egy időre sziveinkben elnémította. Bár nem várt az elhunyt pályatárs tőlünk már semmit; de mi mégis mindnyájan a kegyelet égő szövegével az ő maga friss sirjához siettünk s feledtük pilanatra az élő barátot s kartársat, hogy az elhunytat könyvünk szívárványán át még egyszer lelki szemünk elé állíthassuk, úgy miként ő közöttünk élt s a tanügy szolgálatában munkálkodott.

Ma azonban miután az elhunyt kartárs iránt a kegyeletos megemlékezés adóját teljesítettük, hála az isteni gondviselésnek, a legtisztább öröm napjára virradtunk ime abban a kellemes helyzetben vagyunk, hogy tégedet, a magyar tanfelügyelők érdeműs Nestorát, a magyar tanügy 41 éves fáradhatatlan és kitünő bajnokát a legtisztább baráti és kartársi örmérezések között üdvözölhetünk.

Negyvenéves közhasznú pályádra ma innen visszatekintve, nyílt és férfias hangon tesszük előtted ama őszinte vallomást, hogy nem hiában éltél, sőt előttünk tűzszlopoként világitottál, hogy reád tekintve, téged példányképpül választva, nehéz pályánkon a félre ismertetés tövisi által okozott sajtó sebek között se csüggedjünk, sőt a népnevelés országának szélesítésében lépésről-lépésre előre igyekezzünk.

Ugyanis hazafias és magas szeszű ügy, az a melynek mi zászlója alá esküdve, édes magyar hazánk tanügyét népnevelését szolgáljuk. S te voltál és vagy hazánk alkotmányos új korszakának felderülése óta a mi rendületlen zászlótartó. E zászlóról ezt olvasták le lelki szemünk: „Ne csüggedj kicsiny sereg, mert az ur győzelemre vezet!”

Sőt küzdöttél, harezoltál te szeszű ügyünk mellett már akkor is, midőn mi középiskolai tanulók voltunk, midőn a tanodák falai közül kilépve, magunknak más életpályát választottunk. Egyedül állva, egyedül küzdve is lankadatlan munkássággal fáradoztál a magyar tanügy szebb jövője érdekében. Rendületlenül hittél egy szebb jövőben s ime hited nem csal meg, reményed nem hiúsult meg. Ma 60 magyar tanfelügyelő az addig hírből sem ismert közszeszű, állami és a számban azóta megkészesződött felekezeti tanítók hatalmas táborá áll ma a magyar népnevelés zászlója alatt melletted. Bizony az emberi lét alkotmányáról még egyszer visszatekintve nemes önzérettel mondhatod el te is: „Non omnia moriar!” A te neved, mint

képezde igazgatóé, mint kitünő tankönyvirőé, mint buzgó, szakképzett tanfelügyelőé, kitörülhetetlen betűkkel van hazánk népnevelésének történetlapjára feljegyezve. A „Gáspár olvasókönyv” korszakot alkotó tankönyv volt az abszolutizmus szomorú éveiben, mint ilyen üdvözölte az új korszak, az még ma is és az fog lenni még sok ideig a magyar népiskolákban. Mint kitünő paedagog, élni fogsz te műveidben és a hálás utókor emlékében még akkor is, midőn mi, a te tisztelőd, kartársaid már régen alámerültünk a feledékenység néma éjjelében.

De ennek tudata nem hogy megzavarná a mi örömlőket, sőt büszkévé tesz annak megdölgölésé, hogy mi is a tisztelőd, a te kartársaid voltunk s veled egy szeszű ügy szolgálatában álltunk, éltünk és küzdöttünk. A te példádnak törhetlen hűséggel való követése erőt, kitartást adand nekünk s ha ezernyi akadályokkal találkoztunk, ottan-ottan lankadást éreztünk: reád emlékezve, ismét kezeinkbe ragadjuk a népnevelés háromszeszű lobogóját; a te neved, a te fényes példád lesznek a miénk a lelkesítő jelszavak, melyeket hangoztatva, a magyar népnevelés szeszű ügyét életünk véglobbanásig hiven szolgáljuk.

Felemlítette és figyelmeztette a jelenlevőket, hogy annak a sikernek, a melyet a tanítás terén elért, titka az, hogy a kis gyermekeket forrón szerette s szereti most is és szeretni fogja mindig. Mert a kiben megvan ez a tulajdonság, annak felesleges bármiféle paedagogiai vezérelv.

Ez képesíti a tanítót, hogy a gyermeknek a legjobb nevelést adja. A gyermek pedig, kedves tapasztalásból mondhatja, nagyon háládatos. Elismeri, hogy nehéz pályá a tanítói és érte a jutalom, elismerés nagyon későn jő; de a legszebb jutalom a teljesített kötelesség öntudata inti a tanítókat, hogy jutalmat ne is felülről várjanak; mert az igazi jutalom fáradozásukért az, a mit tanítványaiktól nyernek. Ő ezt a jutalmat megkapták és ez is ösztönzi, hogy azon a pályán, melyen eddig működött, haladjon tovább.

Röviden és melegen üdvözölte még Horváth Lászlót.

Szeretett barátunk és kartársunk! Fogadd e mai nap emlékeül, fogadd irántad való őszinte tiszteletünk és szeretetünk zálogául, fogadd 41 évre terjedő közhasznú munkásságod elismeréséül e díszes albumot, mely a tégedet őszintén szerető és tisztelő kartársaid arcképeit foglalja magában, fogadd az összes kartársak nevében, azoknak legszivesebb üdvözlöte mellett azzal a szives indulattal, melylyel én azt neked, azoknak nevében ezennel átnyújtani szerencsés vagyok.

Kérésünk hozzád csak az, hogy tarts meg minket továbbra is egyen-egyen nagyrabecsült barátságodban, melyre mi sirig érdemesek lenni óhajtunk, akarunk. Mi pedig az egék urához emeljük szívünket és kérjük: Uram, életnek ura adj a mi szeretett barátunknak, kartársunknak nemesen megfutott életének alkonján állandó egészséget, lelki vidámságot, napjaihoz napokat, éveikhez éveket és boldog késő vénséget.

A hazai összes pályatársak és néptanítók érzelmeit tolmácsolom, midőn ezt kiáltom: „Éljen Gáspár János, a tanfelügyelők Nesztora, éljen a mi szeretett tisztelt barátunk és kartársunk!”

Ezután Szeremley Lajos Háromszékmege kir. tanfelügyelője éltette rövid, de szívhez szóló valóban meghatározó beszédében, mint volt tanítóját és jelenlegi barátját.

Meghatottan mondott köszönetet az ünnepelt az iránt nyilvánult rokonszenvért és szeretetért, a melyet most tapasztalt.

Mi is, kik szeretetreméltóságát, tevékenységét, buzgótságát naponta szerencsések vagyunk látni és élvezni, őszinte tisztelettel adozunk az ünnepelt derék férfinak s szívből kívánjuk, hogy őt az isteni gondviselés közöttünk sokáig és boldogan éltesse!

Egy érdekes kis vita a nagyenyedi püspöki ref. egyház kebl tanácsa kebelében s egy jó tanács.

A nagyenyedi ref. püspöki egyház kebl tanácsának folyó évi augusztus 30-án tartott ülésében élénk vita tárgyat képezte az a kérdés, hogy a levett és az idő által megviselt toronygomb helyett vastag rézlemezből egészen új készíttessék-e, vagy pedig a régi javíttassék ki és helyeztessék vissza? Azzal az egyház tanácsnak mindenik tagja tisztában volt, hogy sokkal célszerűbb új gombot készíttetni rézlemezből, mely évszázadokig eltart, mint a vaspléből készült öcskát helyezni vissza, mely akár miként javíttassék ki és festessék meg, valami sok ideig nem szolgál, a gombot pedig onnan a közel 30 öl magasból gyakran leemelgetni s ismét vissza helyezni kissé alkalmatlan és költséges munka. — Az új gombot pártolókkal szemben az a nyomos érv hozafott fel és hangoztatott elég ridegséggel, hogy a torony fedél csupán végzendő és rézlemezből készíttendő bádogos munkálatok összesen

301 frtra vannak előirányozva s csak maga a gomb 70 frtba kerül, ez a 70 frt pedig hiányzik, aztán meg a régi gomb is néhány évtizedig elszolgál. — Mikor az új gomb párt „a nincs pénz” argumentummal már-már le volt verve s azon ponton állott, hogy meghátráljon, Hegedűs János professor ur egyháztanácsos megingatott álláspontja védelmére a legnyomósabb érvet ragadja meg s hozza fel a régi gombot pártolókkal szemben, így szólván: írjuk alá a 70 frtot, én az aláírást megújítom 10 frttal. Helyes írjuk alá a 70 frtot, hangzik minden oldalról, mi pár percz alatt meg is történt s a régi gomb párt megvolt verve, mely verességet ő maga is elősegítette az által, hogy gavallér módra irt alá. Aláírtak pedig id. Gáspár János főgondnok 10 frt, Hegedűs János 10 frt, dr. Bocz József 10 frt, Müller Mihály 10 frt, Tóth Miklós 5 frt, Szilágyi Farkas 5 frt, dr. Bartók György 5 frt, Szabó Ferenc 5 frt, Málnási Károly 5 frt, Málnási Lajos 5 frt, Lőcsey Lajos 5 frt. Összesen 75 frt. — Ezzel a toronygomb-vita az egyháztanácsi ülésben véget ért s a nagyenyedi ref. templom torony fedelén vastag rézlemezből készült új gomb fog rövid idő múlva díszleni. — Mikor hasonló természetű kérdések képezik ezt a tárgyat s egész ridegséggel hangoztatik eme nyomos argumentum „nincs pénz”, mely érv annyira nemes cél keresztül-vitelének képezi akadálykötét a nagyenyedi egyház kebl tanácsa néhány tagjának fent megirt eljárását, mint igen czélszerű s a „nincs pénz”-féle érvet biztosan megdönteni képes eljárás módját figyelmébe ajánljuk mindazoknak, kik valamely jó ügy vitatása rendén olyan szorongatott helyzetbe találnak jutni, minőbe az enyedi egyház kebl tanácsának azon tagjai jutottak volt, kik az augusztus 30-án tartott ülésben az új toronygomb készítésének elve mellett küzdöttek. — Hasonló eljárás mellett biztos is, szép is a győzelem. Egy egyház-tanácsos.

VEGYES HIREK.

— József főherceg. Mint sajnálattal értesültünk, az őszgi gyakorlatok alkalmával nem szerencséselti városunkat magas látogatásával, de eljövételének híre mégis kellett egy kis mozgolódást, a mennyiben erre vezetjük vissza azon közevet foltozási miveleteket, melyeket a tanács a megyeház előtt megindított. — Ezen pontot e szerint talán törülhetők napunk sürgetési naplójából, ha a folytatás a kezdetnek megfelelő lesz.

— Kinevezés és áthelyezés. Vallás és közoktatásügyi m. kir. minister ur az asszonynepi állami elemi népiskolához Szász Lajos volt felsőnépiskolai tanítót nevezte ki. — Kolombán Antal balázsfalvi albiró, Jován Jenő helyébe a nagyenyedi járásbíróhoz helyeztetett át albiróvá.

— Az idej egyházkerületi rendes közgyűlés megtartása, október hó 27-ik és következő napjaira van kitűzve. Ez alkalmával egyházi beszédet mond: Kovács Elek v. gálfalvi lelkész és küllői esperes. Ugyanakkor lesz Nagy Péter emlékszóbrának leleplezése is, mikor imát Szász Domokos ref. püspök, emlékbeszédet dr. Kovács Ödön theol. professor mond.

— A Bethlen-főiskolában a tanév megnyitása. Keresztes József theol. professor mondott fenkölt szellemű, vallásos ihletűl áthatott imát. Erre követhetett a rector-professori megnyitó beszéd, mit lapunk előkelő helyén vesznek olvasóink. A törvények felolvasása és az esküdték felavatása után, véget ért az ünnepély, mely nem a lutheránus egyház közszeszű templomában, hanem a theologiai tanteremben, vagyis a főiskola falain belül tartott.

— A főiskola tanári kara, a jövő 1887—8-iki tanévre, köztanítóknek a következőket választotta meg: Kis Sándor, contra-seniort, ki az I. II. VI. VII. és VIII. gimn. osztályokban vallástant, az I. és II. évi képezdei osztályokban történelmet fog tanítani. Zajzon Lajos papjelöltet, ki a képezdei osztályokban magyar nyelvtant, vallástant és lyurgikát tanít. Barabás Sámuel, Dénes Gyula és Czell Ignác végzett theologusokat, kik közül az első a 4-ik, a második, a 3-ik és a harmadik a 2-ik elemi osztályt fogja tanítani és vezetni. Ugyanezen tanárikar esküdtékké, az említett köztanítókon kívül kinevezte: Gacsó László végzett, Szécsi Ferenc, Zajzon János, Elek László, Papp Lajos, Simon Antal, Jánosi Zoltán IV-ed éves theologusokat.

— Lakás-változtatás. A polgári olvasó-egylet a régi városház emeletére, a kisegítő takarékpénztár is a régi városház földszintjére költözött át, a polgári iskola leányosztályai pedig a Váradi-házból a Benda-féle ház emeletére lettek elhelyezve, reméljük csak ideiglenesen, mert ezen régen épült s átalakításra váró ház, részben szűk és sötét szobák egyáltalán nem felelnek meg azon magas követelményeknek, melyeket tanítási és egészségügyi szempontból újabb időben a tanhelyiségekhez fűzünk s melyek szemelőtt tartására a törvény is kényszerít.

— Nagyenyed város iskolaszéke a polg. főiskola mellett fenntartott előkészítő osztály (osztatlan népiskola)

tanítójaúl Kóvér János jelesen képesített tanító-jelöltet hívta meg.

Ideiglenes gyümölcs-kiállítás (gyümölcs vásárt) rendez a budapesti kereskedelmi Múzeum október hóban, az iparszernaknak időleges kiállítások számára fenntartott részében. A részletes programot lapunk jövő számában érdekességénél fogva teljes szövegében közöljük s egyuttal előlegesen felhívjuk reá az érdeklődők figyelmét

Papválasztás. A kocsárdi ev. ref. egyházközség, mult hó 28-án Papp István, erzsébetvárosi lelkészt választotta meg általános szótöbbséggel papjává. Papp Istvánban egyházmegyénk, vidékünk és társadalmi életünk egy új alakot nyert, ki jellemzilársága fedhetetlen élete és tapintatos bánásmódja által, bizonyára egyik hű munkása lesz az Urnak, szeretett pásztorá hveinek, kedvelt alakja társadalmi életünknek. Gratulálunk mind az ujonnan választott lelkésznek, mind a választó egyházközségnek.

A ki utca-port akart volna reggelizni, jelent volna meg csak tegnap, a „Magyar-utca“ piac felőli részén s ott akár a megfulladásig teleszivhatta volna magát! És ha, erős természetű ember lévén, többet akart volna élvezni a jóból, csak a vár környékén kellett volna, hogy sétálgasson, hol még déltájón is olyan porfelleg szállott fel az oláhok és cigányok seprűje nyomán, hogy lehetetlen lett volna abból jól lakni. Elveztek is ezt sokan, — de köszönik alázatosan az ilyen élvezetet. Kinek? Megmondja az utca-seprűket kirendelő, felügyelő, rendező hivatal. Hát, Uram Isten, nem lehetne-e az utcaseprest éjszaka rendezni, mikor a felszálló por legfeljebb csak a bakttereket bosszantaná, de nem veszélyeztetné annyi gyenge mellű ember egészségét! Mert, kérem, ez olyan városokon, hol a lakosok kényelmére is adnak valamit, így van.

Köszönet nyilvánítás. A már csak boldog emlékü Török Miklós felejthetetlen kedves halottunknak, aug. 31. délutáni temetése alkalmával a helybeli „városi dalkör“ több érdemes tagja, a temetési gyász szertartás folyama alatt lélekemelő énekkarban, önkéntesen és díjazatlanul közreműködni kegyeskedett. — Mely felebaráti ténykedésért fogadják az illetők egyen-egyen és mindannyian a gyászoló család részéről hálás elismerésünket és őszinte köszönetünket. — Nagyenyeden, 1887. évi szeptember 1-én. — Özv. Török Dánielné. Özv. Török Miklósné.

Az adózó közönség figyelmébe. Nagyenyed város tanácsa által kiadott hirdetményben figyelmezteti az adózó közönséget, hogy miután a folyó évi adók mind ki lévén róva, az érdekeltek a mennyiben még nem tették volna e hó 15-éig a városi adóhivatal hivatalos helyiségében az adótartozásaik előírása végett annyival is inkább jelenjenek meg adókönyvesekéjükkel, mert az 1883-ik év XLIV. t.-ez 36. §-ának d) pontja értelmében pénzbürságon kívül, még a netaláni vértelmes adóügyi kérések is tekintetbe nem fognak vétetni.

KÖZGAZDASÁG.

A befőttek készítése.

(Folytatás és vége.)

Nem kisebb fontossággal, mint a fajok megállapítása, bir a szelencének megválasztása is. Leginkább elterjedt a czinnból készült szelence, sőt Észak-Amerikában kizárólag csak is ez fordul elő: bár szemére vetik, hogy olomtartalmanál fogva az egészségre ártalmas. A gyümölcs-sav ugyanis az olmot feloldván, az a lébe megy át és mérgezést okozhat, kiváltképen egészségellenesnek mondják ezen szelencéknek belülről történő forrasztását. Ujabban Angliában oly szelencék készülnek, a melyeknek belesze vékony bevonattal bir, hogy a gyümölcs a fémmel ne érintkezhessek. E bevonatoknak oldhatlan része óvasavas mész, vagy üvegporból áll, miglen az oldható részt a kovasavas szoda és haméleg képezi. Ezen vegyítéket a czinb lemezekre esettel kenik fel, vagy pedig az oldatba bemártják és melegben megszáritják, mire üvegszerű máz támad, melyet a lemezek bármilyen módon történő kezelése sem távolíthat el többé onnan. Ez lenne tehát az első, lényegesen javító újítás, melyet csakhamar biz onyára más is fog követni.

Az északamerikai „Canneriek“-nek külön osztályában az u. n. „czinnező“-ben gyártják a szelencéket és e tekintetben a munkafelosztás annyira megy, hogy minden szelence 8 kézbe jut, mire elkészül. A forrasztó anyagot egy gép kis háromszegletes darabokra vágja, melyet a munkásoknak a faszénnel együtt kimérnek, mert elvárják tőle, hogy bizonyos mennyiségű anyaggal és szénnel bizonyos számú szelencét állítson elő, a mit ha megtenni nem képes, saját pénzéből tartozik megvenni a hiányzót. Minden munkást darabozám szerint fizetnek és mindenik forrasztó tartozik saját bélyegét ráítani a szelencére, hogy később a jól nem záródót béréből levonhassák.

Más osztályban a hosszú asztalokra rakott gyümölcsöt gondosan kiszemelik, a rohadtat és hibást kilökve s meghámozva, kimagozva az ép példányokat, mire kiváló szerkezetű gépek szolgálnak. Az így előkészített gyümölcs pléhládákba kerül, mellyel kis kocsiba rakva, sinen futnak a töltőgép helyiségig, hol a cukor és vízből álló szörp is készül. Minden gyár más arányt alkalmaz de abban megegyeznek, hogy világosszínű gyümölcshöz finom fehér cukrot, a sötétszínűhöz barna cukrot kell venni, a

szörp pedig legyen teljesen tiszta, miért is az a főzésnél gondosan lehabozandó. A legtöbb gyárban különben nagyban véve 1 kiló cukrot oldanak fel 1 liter vízben.

A paradicsomalmát, mely igen nevezetes czikk, sohasem főzik be szörppel; hanem hámozás után jó szorosan a szelencébe rakják és egy nagyobbacska theás kanányi honyhasóval hintik be; hasonló módon kezelik a spárgát, rhabarbarát stb. A szelencéket az előkészített, de friss — tehát nem főzött — gyümölcsest és szörppel, mely utóbbi többnyire melegen jut alkalmazásra, a mérlegen töltik meg, hogy minden szelence pontosan azon súlyt nyerve, mely az eladásnál alapul szolgál, ezután a fedelet forrasztják reá, melybe előbb, a levegő kiszorítása czéljából, borsó nagyságu lyukat ütöttek. A levegő eltávolítására a nagy gyárakban a gőzretortát alkalmazzák, mely a hajó gőzkatlanjához hasonlóan és légmentesen záró ajtóval bir. Mihelyt a retorta szelencékkel tele van rakva, az ajtót bezárják és a közeli gőzkatlanal összeköttetésben álló csőnek csapját megnyitják. Az egyes gyümölcsfaj szerint eltérőleg a szelence 15—30 percig marad a retortában és pedig boglyár 15, esontár 20, almakörte 25, birs és paradicsom 30 percig, ezután az ajtót kinyitják és a szelencét gyorsan a forrasztó helyiségbe szállítják, hol a fedél lyukat beforsasztják. Ezután minden szelence szódadaviz, majd zuhanyfürdőbe kerül, hogy fényes és tiszta legyen, mire a raktárba helyezik. Egy hét múlva megjelenik az u. n. „vizsgáló“ és fakalapácsával minden szelenczére rövid, éles ütést mér. Ha minden rendben van, akkor a megüött fedél lassan behorpad; de ruganyosan visszapattan, akkor a szelence hibás és kiigazításra, illetőleg újabb párolásra kell, hogy kerüljön. A kifogástalan szelenczére azután etikettelt ragasztanak; mely rikító színekben majdnem egytől-egyig Chicagóban készül. Ez az utolsó kezelés és ekkor már csak a csomagolás és szétküldés van hátra.

Egy más készülék főleg kisebb gyárakban nagyon praktikus és igen kétes, hogy lehet-e ennél egyáltalában jobbat találni? egy gömbölyű vaslemez mintegy 35 centiméter magas falon nyugszik, két gömbölyű vaspálcza pár huzamosan áll a vaslemez szélén felfelé, melyek tudniillik egy aul nyitott, fent elzárt, de ide és oda toható vashengernek oszlopul szolgálnak. A lemezre a szelencéket gulaalagban rakják azután a hengert letolják és talpával légmentesen a lemezre húzzák. E hengerbe egy cső szolgál be, mely gőzkatlanal van összekötve és melynek csapját azonnal kinyitják, mihelyt az említett lezárás megtörtént. Ha az egyes gyümölcsfajokra nézve fent kijelölt idő eltelt, a csapot elzárják, a gőzt pedig a hengernek egy szelepén kibocsátják, mire a hengert feltolják és a szelenczére a már előbb említett eljárást alkalmazzák.

Mindazt, a mit eddig a gyümölcsfajok és edények megválasztásáról, a szörpről és a készítésnél is ele ngedhetlen, csak a szelenczelemez rendszerén kell val toztatni. Azonban nem mulasztjuk el, mindazoknak, kik a gyümölcs izének és zamatiának megtartására súlyt fektetnek, a szörp elhagyását ajánlani: miután a házilag megtöltött szelenczék különben sem jutnak forgalomba, hanem azonnal a prázervszekrénybe rakhatók. Többször említettük már, hogy a cukrot csak szükséges rosznak kell tekinteni, melytől a mikor csak lehet, szabadulnunk kell; mert bármily kitűnő legyen is minősége, bármily gondosan habozzuk le az abból készült szörpöt, alkalmazásával a gyümölcs mindig veszteni fogja külső színet és belső értékét, miről összehasonlító kísérletek mindenkit csakhamar meggyőzhetnek.

A levegő kiszorítását a háztartásban is gőzzel kellene teljesíteni, a mi korántsem oly nehéz, mint képzeljük. Ha egyenes fenekű üsttel rendelkezünk, léczből is készíthetünk bele rostélyt; mert a fődolog csak az, hogy oly álványunk legyen, melyre a szelenczéket rá rakhasuk. Az üstben 10—15 centiméter magasságu vízre van szükség, egyedül azért, hogy a fenék ki ne égjen és elegendő gőz fejlődjék, az álványra aztán annyi szelenczét rakunk, a mennyi csak reá fér és az üstöt lehelentől jól betakarjuk, legzélszerűbben egy minden oldalról leelőg ponyvával, melynek széleit a fedéllel odaszorítjuk. Ekkor jó tűz segítségével gőzt fejlesztünk, mely a levegőt a szelenczékben kitágítja és a fedél lyukán keresztül kihajtja. A biztos prázerválásnak első követelménye az, hogy a levegő egyidejű kiszorításával teljesmőrvű átmelegítés éréssek el oly hőfokkal, melyet legalább a forrpontig vittük fel, de mely legzélszerűbben 105° C-ig emelkedik, mert a hőnek foka és nem a melegítés időtartama a fő dolog. Ha az üstöt a leirt módon elzárjuk, akkor a 105°-nyi hőseget könnyen elérhetjük, hogy meddig tartunk azt e magasságban, az a gyümölcs természetétől és a szelence nagyságától függ. Ugyanazért csak általában szóló tanácsot adni, az időszámítást pedig azon percztől kell kezdeni, midőn a gőz a fedél alól teljesen és erősen kinyomul. Továbbá szem előtt kell tartani azon tapasztalati tényt is, hogy egy 20 centiméter átmérőjű szelenczét, ha csontár, alma, körte, vagy keményebb boggyárféle van benne, 20 perc alatt át lehet melegíteni, ebből kiindulva az eljárás időtartamát megközelítőleg a következő számokban lehet megállapítani u. m.:

epernek felmelegedésére kell	15 perc
málnának	15 "
fekete áfonyának	15 "
földi szedernek	20 "
őszibaracknak	20 "
birenek	20 "
cseresznyének	15—20 "
ribiszkönek	25 "
veres áfonyának	25 "
egresnek	15—20 "
alma körtének	20 "
paradicsomnak	30 "

Minél hamarabb jut a gyümölcs a leszedés után a prázerválásra, annál jobb. A gyümölcs legyen érett, de nem túlérett.

A befőttek eltartására: Nem elég a gyümölcsöt jól befőzni, hanem annak eltartásához is érteni kell, különben az egész siker kétséssé válik — és épen e körülmény az, melyet eléggé meg nem figyelnek: azt hi vén, hogy a nyert terméket akárhol el lehet tartani és ha a gyümölcs aztán fogyasztásra kerül és meg van penészedve, vagy másként megromolva, akkor az eljárást, a cukrot és tudja isten mimindent okoznak e bajért, mit egyedül a helytelen eltartási mód idézett elő. Ha a legjobb rendszerrel, legnagyobb gondnal készítettünk is el a gyümölcsveget vagy izz, mihelyt az nedves, világos és meleg helyre kerül, nem lesz tartós.

Hűvösnek, sötétnek és száraznak kell lenni azon helyiségnek, melyet e célra kiszemelünk, ha azt akarjuk hogy az megfelelő legyen. A gyáros, valamint a tehető ember nem sokat fog keresgélni, hogy hova tegye gyümölcskészítményeit, — ott a jégsekrény. De ezzel nem minden háztartás van ellátva, sőt némelyik még csak jó pinczével sem rendelkezik. Ilyenkor azután a u. n. prázervszekrényhez kell folyamodni, mely igaz, hogy teljesen nem pótolja a jégsekrényt, da a mely főleg olcsóságánál és könnyű előállításánál fogva mégis sokat segíthet rajtunk. Készítettünk ugyanis egy fa sekrényt és pedig oly nagyot, mint épen a szükség kívánja és fenekére 5 cm. vastagon homokot hintünk. Erre a homokra lesznek azután a különféle befőttes edények rakva oly módon, hogy közöttük hézagok maradjanak, melyeket szintén ad-dig töltünk be homokkal, míg az az edények fölött is 5-cmes réteget képez. Magától értetődik, hogy a sekrénynek oly mélynek kell lennie, hogy a felső homokrteget is befogadja. A prázervszekrényt a pinczében, vagy ha ezzel nem bírnánk, a ház leghűvösebb részében kell elhelyeznünk.

FELELŐS SZERKESZTŐSÉG:

Dr. MAGYARI KAROLY
SZILÁGYI FARKAS TÖRÖK BERTALAN
Kiadó-tulajdonos WOKÁL JÁNOS

HIRDETÉSEK.

HEGYALJAI

sajáttermelésű kitűnően kezelt következő

BORAIMAT

ELADÓVÁ TESZEM:

1. sz. 1882-beli **Rajnal Riesling**, készlet 62 hectol. Ára 45 frt per. hectol.
2. sz. 1882-beli **Som**, készlet 13 hectol. Ára 45 frt. p. h.
3. sz. 1882-beli **Leányka**, készlet 12 hectol. Ára 45 frt. p. h.
4. sz. 1882-beli **Kővérszőlő**, készlet 7 hectol. Ára 120 frt. p. h.
5. sz. 1883-beli **Riesling**, készlet 35 hectol. Ára 33 frt. p. h.
6. sz. 1883-beli **Kővérszőlő**, készlet 17 hectol. Ára 42 frt. p. h.
7. sz. 1884-beli **Riesling**, készlet 30 hectol. Ára 35 frt. p. h.
8. sz. 1885-beli **Kővérszőlő**, készlet 15 hectol. Ára 55 frt. p. h.
9. sz. 1886-beli **Riesling**, készlet 80 hectol. Ára 30 frt. p. h.
10. sz. 1886-beli **Som**, készlet 9 hectol. Ára 25 frt. p. h.
11. sz. 1886-beli **Kővérszőlő**, készlet 20 hectol. Ára 42 frt. p. h.

Fennebükien kívül következő jeles Asztali óboraim is eladók u. m. 1883-beli készlet 26 hectol. Ára 24 frt. 1884-beli készlet 10 hectol. Ára 22 frt. 1885-beli készlet 25 hectol. Ára 20 frt. p. h.

Az árak edény nélkül, de vasúthoz szállítva értendőek. A borok ugy az Erd. gazdák Nagyenyeden tartott vándorgyűlése alkalmával 1883-ban rendezett tárlaton, valamint a budapesti 1885. évi országos kiállításon a legkitűntetőbb elismerésben részesültek.

Értekezhetni: a 4 első számú 1882-beli borokra nézve tek. **Szölösi Károly** bírtokos megbízottal Sárdon u. p. M.-Igen; a többiekre nézve **dr. Bocz József** tulajdonosnál Nagyenyeden.

Sz. 2649—887.

K. i. g.

Hirdetmény.

Nagyenyed város közönségének **szesz- és pálinka-árlási joga**, 1888. január 1-től 3 egymásutáni évre — **folyó évi szeptember 16-án délelőtti 10 órakora** város házánál tartandó nyilvános árverésen bérbe fog adatni.

Árverési feltételek a tanácsi irodában betekintheők.

Nagyenyed rend. tan. város tanácsának 1887. augusztus 31-én tartott üléséből.

KOVÁCS GYULA,
polgármester.

Én, Csillag Anna

185 ctm. hosszú óriási Loreley-hajammal, melyet az általam föltalált kenőcs 14 havi használata után nyertem, mely megakadályozza a hajkihullást, elősegíti a hajnövést és erősíti a hajbőrt, uraknál elősegít egy teljes erős szakálnövést, rövid ideig való használat után a hajnak, valamint a szakálnak természetes színt és sűrűséget kölcsönöz és megőrzi a korai őszüléstől a legmagasabb korig. Egy köcsög ára 50 kr, 1 frt, 2 frt. Postával küldés naponként a pénz előleges beküldése, vagy postautánvétellel mellét az egész világba.

CSILLAG ÉS TÁRSA,
BUDAPEST,
király-utca 26.

10—20